

Jezus en de kwaliteit van leven

Br. Dirk Beirnaert

Wat maakt het leven rijk? Wat geeft het leven "kwaliteit"? Wat is kwaliteit van leven? Mensen zoeken overal naar inspiratie om een persoonlijk antwoord te ontdekken. Christenen zoeken die inspiratie in de Bijbel, in de verhalen over Jezus van Nazareth. Wat leren deze verhalen over de "kwaliteit van leven"? Br. Dirk Beirnaert, licentiaat godsdienstwetenschappen en pastoraal medewerker in het P.C. Dr. Guislain te Gent, leidt ons doorheen enkele evangelieverhalen naar de bronnen van "kwaliteit van leven".

Niemand van ons heeft er voor gekozen het leven te beginnen. Mensen worden geboren, ze brengen zichzelf niet ter wereld. Ze worden als het ware in het bestaan 'geworpen'. In het begin zijn ze nog bijzonder hulpeloos en kwetsbaar. Slechts geleidelijk leren mensen hun leven zelf in handen te nemen en verder uit te bouwen. Sommigen slagen er in om dat leven op vele terreinen tot bloei te brengen. Anderen zien dat hun leven niet tot diezelfde rijke wasdom komt. Sommigen krijgen zelfs het gevoel dat hun leven mislukt is. Het leven is een gave, maar voor velen ook een zware opgave.

Dit plaatst ons voor veel vragen. Hoe komt het dat leven zoveel rijke, maar ook zoveel schrale gestalten aanneemt? Wat maakt het leven rijk? Wat geeft het leven 'kwaliteit'? Wat is kwaliteit van leven? Belangrijke vragen die je niet wetenschappelijk objectiveerbaar kan beantwoorden, precies omdat 'leven' dit soort antwoorden overstijgt. Er zijn zoveel antwoorden als er mensbeelden zijn. En er zijn misschien wel zoveel mensbeelden, als er mensen zijn. Daarom zoeken mensen overal naar inspiratie om toch hun persoonlijk antwoord te ontdekken.

Gelovige mensen zoeken die inspiratie in hun omgaan met God. Wanneer ze dit 'omgaan met God' met elkaar delen en bij elkaar herkennen, dan ontstaat een echte geloofsgemeenschap. Geloofservaringen die hier groeien worden dan doorgegeven aan elkaar, tot voedsel voor allen die erin willen delen. Ze vinden hun neerslag in verhalen, gebeden, liederen, onderrichtingen, ... Voor christenen vinden ze vooral hun neerslag in de bijbel, in het bijzonder in de verhalen over Jezus van Nazareth, die dé Christus wordt genoemd. - Wat leren deze verhalen, met name de evangeliën, ons over de 'kwaliteit van leven'?

1. Jezus, een mens om na te volgen

Jezus van Nazareth moet een diepgaande invloed gehad hebben op het leven van mensen. De evangeliën getuigen ervan hoe Hij ingrijpende veranderingen bewerkte in het concrete leven van concrete mensen. Jezus hanteerde hierbij een bepaald mensbeeld. De kwaliteit van leven hing volgens Jezus zeker niet af van welstand en materiële rijkdom. Leven is ook niet te meten aan de macht om mensen te overheersen, maar eerder aan de mate waarin iemand bemint en bemind wordt.

Hoe staat die Jezus nu tegenover die kwaliteit van leven? Vandaag zouden we zeggen dat het Jezus vooral te doen was om leven te bevorderen in al zijn dimensies, nl. de lichamelijke, de sociale, de psychische en de religieus-existensiële dimensie. Dat ons dit vertrouwd in de oren klinkt hoeft ons niet te verbazen. We leven immers in een cultuur die sterk getekend is

door vele eeuwen christendom. Gaan we even het denken en doen van Jezus na. In het besef de rijkdom van de verhalen over Hem onrecht te doen, willen we toch enkele van bovengenoemde dimensies van dichterbij bekijken. Laat het een uitnodiging zijn om het evangelie te lezen en te herlezen, om zo beter op het spoor te komen van Jezus' streven naar 'kwaliteit van leven'.

a) Aandacht voor de lichamelijke integriteit van mensen

Dit kan makkelijk geïllustreerd worden met de vele genezingsverhalen die de evangeliën ons vertellen. Het is hier niet de plaats om uit te weiden over het statuut van de wonderverhalen, maar ze zeggen ons zeker iets over de persoon van Jezus Christus, en daar is het ons hier om te doen. Lees de eerste helft van het Mc-evangelie door, en je zal merken hoezeer het als een refrein telkens terugkeert dat Jezus 'al weldoende rondgaat' en veel genezingen verricht.

We weten relatief weinig van de precieze boodschap die Jezus woordelijk verkondigde. Maar de manier waarop hij zich liet bewegen door zieke of gehandicapte mensen weten de evangelisten rijk te illustreren. Zij krijgen steeds voorrang op andere waarden, - ook al schuwt Jezus de opschudding die zijn wonderbaarlijke genezingen veroorzaakt. Heel vaak stelt Hij de (onmogelijke!) vraag om de wondere genezing verborgen te houden. Hij trotseert het volksgeloof dat het genezen van zieken omgang met duivels veronderstelt (o.a. Mt 12, 22-30). Telkens laat hij zijn weg onderbreken, zoals voor Bartimeus in Jericho (Mt 20, 29-34, of Mc 10, 46-52, of Lc 18, 35-43) of voor de enige zoon van de weduwe van Naïn (Lc 7, 11-17). Zelfs gevaar voor eigen leven houdt Jezus niet tegen om mensen te helpen. Als gelovige vrome Jood leefde ook Jezus van de Joodse wet, maar in weerwil van een aantal van zijn geloofsgenoten wou hij de wet terugplaatsen in het perspectief van de kwaliteit van het leven van mensen. Het verhaal van de genezing van de man met de verdorde hand (Mt 12, 9-14/ Mc 3, 1-6/ Lc 6, 6-11) plaatst dit conflict scherp op de voorgrond.

Het verhaal van de genezing van de kromgebogen vrouw (Lc 13, 10-17) doet er nog een schepje bovenop. De vrouw leed al achttien jaar aan haar handicap. Eén dag langer wachten, tot na de sabbat, zou Jezus de woede van de voorzitter van de synagoge bespaard hebben. Toch sluit Hij ook hier geen compromissen als het gaat om mensen en hun levenskwaliteit.

b) Aandacht voor de sociale dimensie

Een andere duidelijke bekommernis van Jezus is: mensen opnieuw een plaats te geven tussen andere mensen. 'Integratie' zouden we vandaag zeggen. In de bijbelse cultuur staat de gemeenschap sterk centraal. Het belang van de gemeenschap stond ver boven elk individueel belang. Dat zorgde ervoor dat er heel wat mechanismen van uitsluiting bestonden: zieken waren wegens besmettingsgevaar een bedreiging voor de gemeenschap; volksvreemde mensen werden enerzijds wel gastvrij onthaald, maar bleven heel nadrukkelijk apart staan van de gemeenschap; wie de sociale codes van moraal negeerde of religieuze voorschriften overtrad, tastte de structuren van de gemeenschap aan en werd uitgestoten.

Ook hier merken we hoe Jezus tegen de invloedrijke leiders van de gemeenschap in, tegen het "systeem" in, recht wil doen aan de concrete individuele mens. Hij formuleert geen fundamentele kritiek op deze mechanismen, maar plaatst de waarde van de menselijke persoon daarboven.

De meest bekende verhalen zijn ongetwijfeld die van de Samaritaanse vrouw (Joh 4, 1-42), van Zacheus (Lc 19, 1-10) en van de overspelige vrouw (Joh 8, 1-11). En ook hier wil Jezus dit doen met een radicaliteit die er uiteindelijk toe leidt dat ook Hijzelf uitgesloten wordt. Het evangelie toont ons hier een barmhartigheid die zich niet enkel ontfert over noodlijdende

mensen, maar die doet medelijden met en delen in het leed en de (sociale) vernederingen die marginale mensen ondervinden.

c) Aandacht voor de psychische situatie

Op dit punt is het wat moeilijker om te speuren naar het bevorderen van de 'kwaliteit van leven' in de verhalen over Jezus van Nazareth. De evangelisten doen immers niet aan psychologie. Menig exegeet ziet wel in de duiveluitdrijvingen een soort van (psycho)therapeutisch ingrijpen. Ook de psychoanalytische lezing van bijbelteksten is (met E. Drewermann) in de belangstelling gekomen. Dat kan inspirerend zijn, maar staat wellicht toch iets te ver van de oorspronkelijke bedoeling van de verhalen (en van de evangelisten!).

Toch kunnen we tussen de regels door een glimp opvangen van de psychische bevrijding die Jezus' optreden met zich meebracht. Wanneer mensen van hun kwalen genezen worden, wanneer Jezus mensen opnieuw een menselijke plaats in de samenleving geeft, dan blijft dat niet zonder psychisch-bevrijdende gevolgen.

We zouden eventueel het verhaal van Nicodemus kunnen aanhalen (Joh 3, 1-21), die gefascineerd door de persoon en het optreden van Jezus, 's nachts op bezoek komt. Jezus spreekt hem van een geestelijke nieuwe geboorte, die Nicodemus een nieuw leven kan bezorgen, waar hij bevrijding vindt o.m. van zijn angst voor de collega's uit de leidinggevende Joodse kringen.

Als er dan toch een explicieter invulling van psychisch bevrijden van mensen kan gevonden worden, dan gaat het misschien wel om Jezus' houding t.a.v. schuld. Een ontroerend mooi getuigenis daarvan is het verschijningsverhaal aan het strand van het meer van Tiberias (Joh 21, 1-19). Tot driemaal toe vraagt Jezus aan Petrus: "Hou je van mij met heel je leven? (heb je 'agapè' voor mij?)" Petrus, die volgens het lijdensverhaal Jezus driemaal had verloochend, kan niet méér antwoorden dan: "Ja Jezus, ik vind jou wel aardig (filo)". Petrus beseft heel goed dat hij tekort geschoten is, maar Jezus vertrouwt toch uitdrukkelijk de zorg over zijn mensen aan hem toe, en helpt daarmee meteen ook Petrus om te kunnen leven met zijn verraad.

De vergeving van zonden is bovendien een belangrijk thema in heel het evangelie, zoals te lezen is in het verhaal van de genezing van de lamme (Mt 9, 1-8/ Mc 2, 1-12/ Lc 5, 17-26). Vooral daar kunnen we echter leren dat dit verhaal niet enkel een verhaal is van psychische bevrijding van schuld. De lamme vroeg enkel genezing van zijn handicap. Wanneer Jezus zonden vergeeft is dit een manifestatie van zijn bijzondere band met God, de Enige die zonden kan vergeven, en dat is precies de voornaamste betekenislaag van het verhaal. Ook hier zou een eenzijdige psychologische lezing van dit verhaal de betekenisrijkdom te zeer reduceren.

Dit apart stellen van de psychologie van de mens steunt immers te zeer op een onderscheid tussen lichaam en geest, en zulke dichotomie is de bijbel vreemd. Jammer voor psychologen, maar we mogen besluiten dat we op basis van het evangelie moeilijk rechtstreekse verwijzingen kunnen vinden die ons kunnen inspireren op dit terrein. Maar toch, wanneer we Jezus' optreden in zijn globaliteit bekijken, kunnen we ons moeilijk voorstellen dat de 'psychische heling' voor Jezus een 'blinde vlek' zou geweest zijn.

d) Aandacht voor de religieuze en existentiële dimensie

Voor alles heeft Jezus als man van God heel veel oog voor de religieuze en existentiële dimensie in het leven van mensen. Bij elk gebaar Hij stelt, verwijst hij naar geloven.

Jezus is bijzonder gevoelig voor de religieuze nood van mensen. Wanneer je de broodsectie (Mc 6,35-8,21) naleest, dan merk je hoezeer het Jezus te doen is om mensen geestelijk te voeden. “Toen Jezus aan land ging, zag Hij dan ook een grote menigte. Hij voelde medelijden met hen, want zij waren als schapen zonder herder en Hij begon hen uitvoerig te onderrichten.” Dit vers (Mc 6,34) zet de toon van de verhalen over de broodvermenigvuldiging, over de storm op het meer, waar leerlingen ‘dat met de broden’ nog niet begrepen hebben (Mc 6, 52), over de reinheidsdiscussie met de Farizeeën, de kruimels die van de tafel vallen voor de Syrofenicische, de waarschuwing voor de zuurdesem van de Farizeeën, ... Het grootste verwijt dat Jezus sommige schriftgeleerden, Farizeeën en Sadduceeën maakte, was precies dat zij, de leidinggevende figuren, tekort schoten in hun opdracht om het volk te leiden naar God.

Bovendien legt Jezus bij de meeste genezingen heel expliciet de link met geloven. “Uw vertrouwen heeft je gered” klinkt het dan in al die verhalen; zie o.m. in Lucas bij de vrouw die jaren aan bloedvloeiingen leed (Lc 7, 50) of de dodenopwekking van het dochtertje van Jairus (Lc 8, 50) of de genezing van de tien melaatsen (Lc 17, 19). De ontplooiing van de religieuze dimensie in het leven van mensen wordt hier nadrukkelijk boven andere dimensies geplaatst.

Dat doet Jezus ook wanneer hij bij Martha en Maria op bezoek is (Lc 10, 38-42). Maria, zittend aan de voeten van Jezus, luistert naar zijn woorden en kiest daarmee ‘het beste deel’.

Toch moeten we ook hier voorzichtig zijn met het isoleren van één bepaald levensdomein. Waar het ging over de psychologische kant van de zaak moesten we rekening houden met een andere ‘antropologie’. Wanneer we het hebben over het existentiële en het religieuze terrein, moeten we rekening houden met het genre van de evangeliën: het zijn geloofsboeken; alles wat erin geschreven staat heeft te maken met ‘geloven’.

Al wat voorafgaat samenvattend kunnen we zeggen dat Jezus van Nazaret het leven van mensen in al zijn dimensies maximaal tot ontplooiing wou brengen: Jezus van Nazaret ‘ging al weldoende rond’. Zoals we konden zien, ging hij hierin heel ver.

Toch wil het evangelie er ons voor behoeden dat streven te verabsoluteren. Jezus’ betrachtning verwordt niet tot een mensbeeld waarin de perfect gezonde, evenwichtige en harmonische mens op zo’n manier geïdealiseerd wordt, dat wie daar niet aan beantwoordt minderwaardig zou zijn! We mogen uit het evangelie niet de indruk krijgen dat ‘kwaliteit van leven’ alleen te maken heeft met de maximale ontplooiing van menselijke mogelijkheden. Uit de zaligsprekingen waar Hij geringen en lijdende mensen “proficiat” wenst (Mt 5, 3-12/ Lc 6, 20b-23), uit het verhaal waar hij zijn leerlingen vermaant te worden als kinderen (Mt 18, 1-5/ Mc 9, 33-37/ Lc 9, 46-48), uit het verhaal van de zalving te Betanië (Mt 26, 6-13/ Mc 14, 3-9/ Lc 7, 36-38) of vooral uit het verhaal van zijn eigen lijden en dood, blijkt dat dit geïdealiseerde mensbeeld allesbehalve het enige is wat telt. Er is immers iets wat aan de vier soorten van ‘aandacht’ hierboven voorafgaat, wat de inzet en de bewogenheid voor de ontwikkeling van menselijke mogelijkheden onderbouwt en de ontplooiing ervan een juiste plaats geeft: de caritas, de liefde.

De caritas is daarom de drijvende kracht achter dit ‘weldoende rondgaan’. In het verhaal over de zalving van Jezus met dure nardusbalsem te Betanië (Lc 7) zien we hoe Jezus de dingen een plaats geeft met de liefde als criterium. De vraag van de leerlingen waarom het geld voor die balsem niet gebruikt werd voor de armen is een ethische vraag. Jezus overstijgt die vraag door te verwijzen naar de liefde die de vrouw betoond had. De liefde relateert de ethische norm. Maar ook omgekeerd: er is geen plafond. Je kan altijd meer doen, je kan altijd hogerop in het zorgen voor mensen: “Als je volmaakt wil zijn, ga dan alles verkopen wat je hebt, geef het aan de armen en volg mij ...” (Lc 18, 22).

In verschillende parabels, zoals die van de barmhartige Samaritaan (Lc 10, 29-37), de verloren zoon (Lc 15, 11-32), de werkers van het elfde uur (Mt 20, 1-16) of de onvruchtbare vijgenboom (Lc 13, 6-9) horen we hoe Jezus uiteindelijk aan de liefde de voorrang geeft boven andere overwegingen, zelfs boven het beginsel van de rechtvaardigheid. Jezus sluit hiermee voluit aan bij het oudtestamentisch thema van de liefdevolle zorgzame God. Jahwe is een God die - als het ware tegen beter weten in - zijn volk toch graag blijft zien. Hij wordt er ziek van om zijn volk te zien lijden in Egypte (Ex 3,7), Hij zorgt voor zijn volk als een wijngaardenier die zijn wijngaard vol liefde verzorgt (Jes 5), Hij blijft - bijna verliefd - van zijn volk houden, ook al bedriegt het Hem openlijk (het hele boek Hosea), Hij koestert wat klein, zwak en onbeduidend is: de kwijnende vlaspit in Jes 42, 3, Abel wiens naam "vluchtige onbeduidendheid" kan betekenen, enzovoorts.

Als wij dus nadenken over wat Jezus deed om 'kwaliteit' te brengen in het leven van mensen, dan moeten we 'hogerop', en ons een laatste vraag stellen: welk is het uiteindelijke 'criterium' van Jezus' liefde en caritas, van Hem die ons 'voorbeeld in geloof is'?

2. Christus, een God om van te leven

We zagen dat de evangeliën ons heel wat informatie geven over het leven van Jezus. We kunnen deze geschriften lezen als verhalen over wat Jezus allemaal gedaan heeft. Maar dat is niet de essentie van wat zij ons willen vertellen. Ze willen ons eerder verduidelijken wat die Jezus voor ons kan betekenen. Het gaat daarbij niet enkel over het bevorderen van de kwaliteit van leven bij geschonden en zwakke mensen, maar over de kwaliteit van het leven van ieder die in Hem wil geloven en Hem wil navolgen, over de kwaliteit van ons leven.

a) "Ik ben de weg"

Een eerste boodschap ligt in het verlengde van alles wat tot nu toe gezegd werd. Wanneer je zoals Jezus een leven leidt en 'al weldoende rondgaat', dan zal je écht leven, leven in al zijn diepte en rijkdom, omdat je dan leeft naar het hart van God, omdat je dan zo leeft zoals God ons gedroomd heeft. Jezus toont ons hoe je dit kan doen. Daarom zeggen mensen dat Hij ons 'God openbaart'. Het leven van Jezus kan een handleiding zijn voor mensen bij hun eigen schepping. Wanneer je die handleiding goed leest, dan word je het best geïnformeerd over alle mogelijkheden en kwaliteiten die die schepping in zich draagt: een leven van wonderbare goedheid, een leven van diepe verbondenheid met God, een eeuwig leven ..., kortom, een onbegrensde kwaliteit van leven. Het is een leven dat zo vol is van kwaliteit, dat zelfs de dood er niet aan kan raken. Daarom is Jezus navolgen, behalve het werken aan de kwaliteit van het leven van anderen, ook werken aan de kwaliteit van mijn eigen leven. Er is meer: je kan zeggen dat - in het spoor van Jezus van Nazaret - werken aan de kwaliteit van leven van kleine, zwakke en lijdende mensen, ook werken is aan de kwaliteit van het eigen leven. Of, om het iets bijbelser uit te drukken: "Wie zijn leven geeft, zal het winnen...".

b) "Ik ben de waarheid"

Jezus is meer dan een 'handleiding' voor ons. Hij is ook de Christus, diegene die uiteindelijk de uiterste kwaliteit van leven voor ons mogelijk maakt. Mensen hebben overal, de hele geschiedenis lang, gezocht naar de zin van hun bestaan. Vooral daar waar het bestaan niet altijd vriendelijk was voor mensen, zoals dat voor het onbenullige Joodse volkje het geval was. In een dor en onherbergzaam land, speelterrein van de legers van grootmachten, probeerde het te overleven. Overleven met de nijpende vragen: "Moeten we het hiermee stellen? Is dit nu ons leven? Is dit nu de moeite waard? Is dit alles wat we te verwachten hebben aan kwaliteit van leven?" Vragen die ook vandaag mensen zich stellen. Met daarbij

soms ook nog de vraag:” Wanneer doet God daar nu eens iets aan? Wat doet God? Is Hij zijn schepping vergeten?” Ook hier en vandaag blijven diezelfde vragen opklinken.

De grootste teleurstelling van onze hedendaagse cultuur is misschien wel dat de antwoorden die we in wetenschap, techniek en onszelf vinden, ons niet bevredigen. We blijven met die vragen zitten.

Welnu, het antwoord op deze vragen is Jezus Christus. Het is een zeer ‘onwaarschijnlijk’, ‘ongelooflijk’ antwoord, maar dit is in essentie de christelijke boodschap. Hoe een eenvoudig mens, geboren in een stal, timmerman van beroep, met vooral vissers als vrienden en op jonge leeftijd door de leiders van zijn volk tot de meest schandelijke dood veroordeeld, hét antwoord is op de meest fundamentele zinvragen is zo onwaarschijnlijk, dat het fascinerend wordt.

Want sindsdien hebben miljoenen mensen de figuur van Jezus als antwoord aanvaard, en met dat antwoord hun leven zin, kleur en kwaliteit kunnen geven. Want die Jezus is de grond van ons vertrouwen, de bron van onze hoop. Als het waar is wat de evangelisten beweren, dan staat Jezus inderdaad voor een God die zich laat beroeren door het lijden van mensen, voor een God die mensen echt graag ziet, die mensen nabij is, die we ‘abba’, “vadertje” mogen noemen, die niet werkeloos en onbewogen blijft bij de wereld zoals zij is, maar die mensen de kracht geeft te beminnen ten einde toe, voor een God die mensen doet verrijzen. Want waarom is niet mogelijk voor ons wat voor Jezus mogelijk was, Hij was toch ook een mens? ...

En het is deze hoop die vertrouwen mogelijk maakt in de ‘positiviteit’ van het leven, omdat er een God is die goed is, die de wereld goed bedoeld heeft, die mensen de kracht geeft om de wereld goed te maken. Het is dit vertrouwen in de zinvolheid van ons bestaan die mensen bevrijdt. We staan niet alleen, we hoeven niet zelf de zin van ons bestaan te vormen; we zijn bevrijd van deze zware last; een goede God staat - in Jezus Christus - garant voor een zinmogelijkheid die buiten ons ligt.

God is dus niet onverschillig gebleven voor het verlangen van mensen. Met Jezus Christus is de tijd van die ‘goede wereld’ waar we naar uitzien aangebroken. Armen wordt de goede boodschap gebracht, gevangenen worden hun vrijlating aangekondigd, aan blinden het licht in hun ogen, verdrukten laat men in vrijheid gaan, er wordt een jaar afgekondigd dat de Heer welgevallig is (Lc 4, 18-19 uit Jes 61,1-2 en Jes 58,6).

c) “Ik ben het leven”

De wondertekenen die we in het eerste hoofdstuk opgesomd hebben, hebben vooral deze boodschap: de Messiaanse tijd is aangebroken. Overal waar nu hetzelfde gebeurt in Jezus’ naam, scheppen we een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, brengen we het Koninkrijk van God dichterbij, brengen we mensen tot echt leven. Als Jezus de eerste is die uit de doden is opgestaan, dan heeft de dood niet meer het laatste woord. Leven komt in een heel ander perspectief te staan. Wanneer we ons afvragen wat Jezus Christus ons leert over de kwaliteit van leven, wanneer we ons willen laten inspireren door Hem, dan gaat het uiteindelijk over het tot stand brengen van het Rijk van God, dan gaat het uiteindelijk over het verder vertellen van het verhaal van Jezus; niet in eerste instantie over wat Hij deed, maar wie Hij is. Daarom is dit ‘werken aan het Rijk Gods’ misschien de voornaamste opdracht van al wie zich betrokken voelt bij de congregatie van de broeders van liefde ...